

Nordiska fornlemningar 03

Runsten vid Tuna

Återutgivning av text från 1819

En gratis e-bok från
e-boksforlaget.se

Nordiska fornlemningar 3
– III. Runsten vid Tuna
– Återutgivning av text från 1819

av Johan Gustaf Liljegren
och Carl Georg Brunius

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-269-5

Copyright © 2017 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du en av de allra första beskrivningarna av runstenen Sm 42 vid Ryssbysjön i Finnveden i sydvästra Småland.

Den här runstenen kallas i dag för Runastenen eller Haraldstenen. Här får du läsa mer om stenens runor och hur de tolkades i början av 1800-talet.

Den här texten publicerades ursprungligen år 1819 i tidskriften ”Nordiska fornlemningar. I-II Häftet” med rubriken ”III. Runsten vid Tuna, i Ryssby socken, Sunnerbo Härad och Kronobergs Län.”. Författare till texten är Johan Gustaf Liljegren (1791–1837) och Carl Georg Brunius (1792–1869).

Den här e-boken publicerades på sajten e-boksbiblioteket i januari 2017.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

III.

Runsten vid Tuna

Den här texten publicerades ursprungligen år 1819 i tidsskriften "Nordiska fornlemningar. I-II Häftet" med rubriken "III. Runsten vid Tuna, i Ryssby socken, Sunnerbo Härad och Kronobergs Län.". Författare till texten är Johan Gustaf Liljegren (1791–1837) och Carl Georg Brunius (1792–1869).

Ett stycke söder ifrån Ryssby kyrka på Tuna gärde, strax vid Ryssby sjön på jemna fältet står denna sten om 3 alnars höjd med följande inskrift:

*Tumi risti stin þansi iftir Asur — —
bruhur sin þan er var ika bart hreis ku
eller Tume ristade (reste) denna sten efter Asur —
broder sin, den der väringen. Bard reste kumlet.*

Tumi eller Tumme förekommer väl ej uti våra inhemska häfder, såsom något här mycket brukligt namn; att det dock ej varit okänt, kunna vi bland annat äfven finna af namnet Tumatorp. På Island uppger likafullt Sagan flere män med detta namn, såsom Tumi Sighvats-

son och hans morfader, Tumi Kolbeinsson i Skagafjorden, en stor höfding (*Isl. S. mikl. þ 2. c. 2. þ. 3. c. 3. 37.*) *m. fl.*

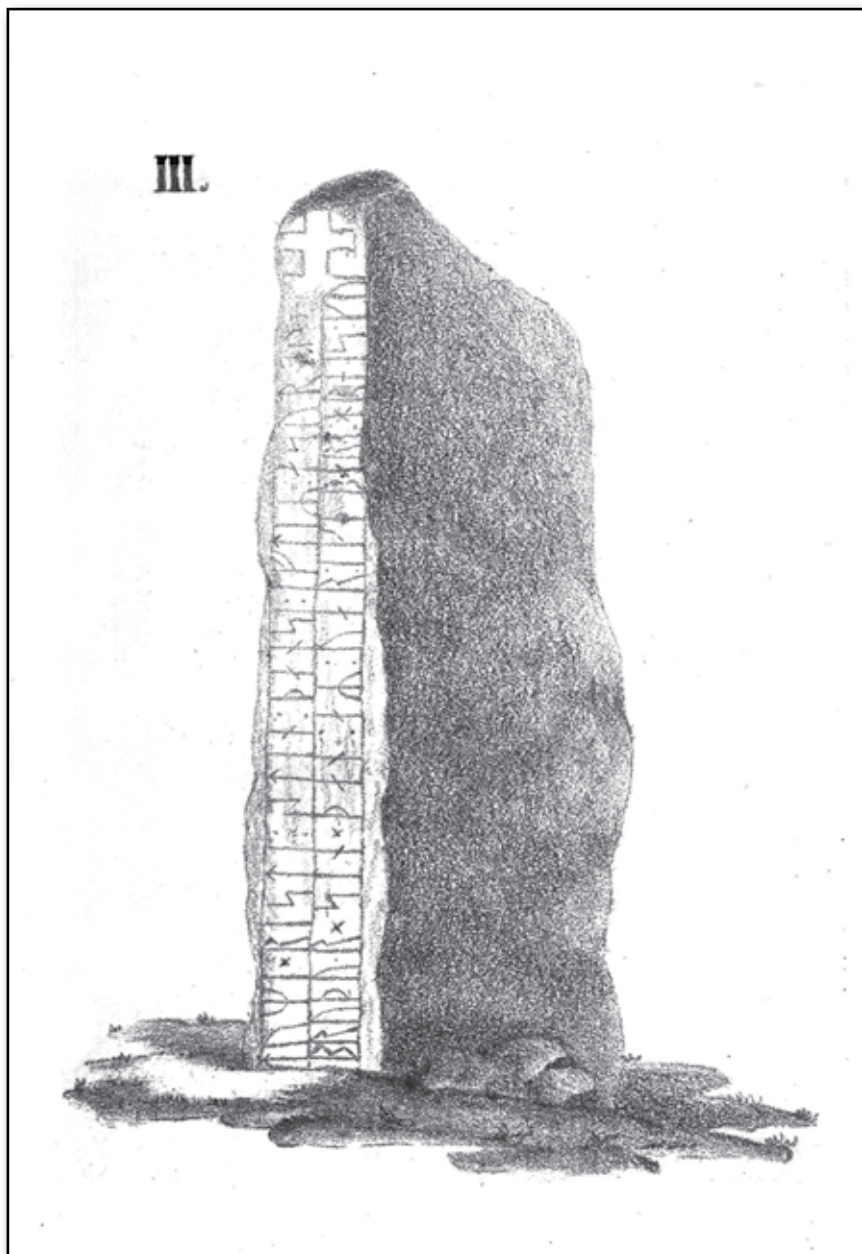
Asur och Osur förekommer flerstädes på Runstenar, men skrives uti Isländska handlingar Össur. Hvem denne Asur varit, är ej så lätt att af mer än minnesvården utreda. Peringsköld, som uti sina samlingar har blott en afskrift, ingen teckning, af denna sten, vill, att denna Asur varit den samme, som efter sin fader Vit rest minnesvården vid Rörebro, i Nyttja socken, i samma Sunnerbo härad (*N:o 1008 i Bautil*). Vidare kallar han denne Asur Sjökonungens manhaftige kämpe, hvarmed han tolkar slutet på inskriften, hvilken han läser: *var igibari hleis kunugs*. Då man för *Hleis* läser *Hlaes*, ser man nog, hvadan han tagit *Sjökonungens*; men huruledes *igibari* kan tolkas med *manhaftig kämpe*, är svårare att inse. Snarare torde *var ika* böra läsas tillsammans — Att Runan K äfven svarar mot vårt G, behöfver ej bevisas, och knappt att N framför en medljudande bokstaf stundom uteslöts vid runristning, liksom ännu sker i dagligt tal å orten, i vissa ord, såsom *bratt* för *brant*, *vicka* för *vinka*, o. s. v., då af *var ika* blir *varinka*, *våringa*, hvilket riktigt svarar till *Asur* och *þan*. Det är af gamla in- och utländska urkunder bekant, att Norrmän, som rest ut till Myklagård (*Constantinopel*), under namn af Våringar gjorde krigstjenst hos Kejsarne, äfven som det af Runstenar förut (*Act. Litt. Sv. 1728, s. 402 följ.*) är bevisadt, att Svenskar också företagit färder till Grekland samt der i spetsen för krigshärar kämpat och stupat.

Bart eller Bard är ett bekant Nordiskt namn. *Hreis*, vanligen *raisti* el. *reisti*, äfven *hreisti*, d. ä. *reste*, *uppreste*.

Att vidare läsa *Kunung*, så vida ej i Peringskölds tid dertill varit tydligare sporr än nu på stenen befinnas, synes hafva minre skäl för sig, än att läsa *Kummel*: resa eller göra kummel är ett på Runstenar

ej ovanligt ordalag; äfvensom önsknigen; *Kuþ* bialpi ant (Gud hjelpe anden) o. s. v. Korset öfver skriften är onekligen här Christendomens sinnebild.

I tracten, synnerligen närmare Ryssby, finnas många ätthögar, hvaruti man funnit skärfvor af lerkrukor och brända ben.

Runsten vid Tuna.

Viktiga ord och personer

Aln.

Längdmått. En aln är 59 cm.

Brunius, Carl Georg.

[1792–1869] Konstnär, arkitekt och konsthistoriker som växte upp i ett av världens mest hållristningsrikaste områden, Tanum. Mest känd för sin bok ”Försök till förklaringar öfver hållristningar” som kom 1868.

Liljegren, Johan Gustaf.

[1791–1837] Svensk fornforskare och riksantikvarie. Var en av landets första professionella arkeologer och var verksam som professor i ämnet vid Lunds universitet. Var en av 1800-talets främsta experter på runor och gav bland annat ut ”Run-urkunder” (1833).

Peringsköld, Johan.

[1654–1720] Svensk fornforskare. Hette Peringer tills han adlades år 1693. Gjorde många resor runt om i Sverige då han letade efter fornminnen och runstenar. Gav ut det omfattande verket ”Bautil” om svenska runstenar.

Väring.

Namnet på de vikingatida krigarna som tjänstgjorde som den bysantinske kejsarens livvakter. Det här livgardet kallades väringagardet. Ordet kommer från det fornnordiska begreppet "väringr" som betyder "edsvuren".

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulla patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)